

Uppsatser för specialistexamen i allmänmedicin 2021 - 2022

Här finns sammanfattningar av examensuppsatserna. Vill du läsa hela uppsatsen eller undrar över något, kontakta författaren.

Alexander Sonck

alexander.sonck@regiondalarna.se, Vårdcentralen Tisken, Falun

När läkare sjukskriver för någon annan - en kvantitativ enkätstudie

Populärvetenskaplig sammanfattning

Bakgrund: De svenska sjuktalen har historiskt legat på en hög nivå, men sedan sekelskiftet börjat sjunka och läkare inom primärvården upplever sjukskrivningsärenden som en stor och betungande del av arbetet. Psykiatriska diagnoser och diagnoser kopplade till rörelseorganens sjukdomar utgör runt hälften av alla nystartade sjukfall – diagnoser där behandlingen många gånger sköts av andra yrkeskategorier än läkare.

Syfte: Att utröna hur läkare inom primärvården i region Dalarna ser på sjukskrivningsärenden där de själva inte betraktar sig som patientens primära vårdkontakt och hur stor del av sjukskrivningarna detta omfattar.

Metod: Studien genomfördes som en webbaserad kvantitativ enkätstudie med frågor av, i normalfallet, flervalsoalternativ. Frågorna validerades genom en pilotenkät på vårdcentral Tisken och fördes sedan in i programmet websurvey och skickades ut till respondenterna per mejl enligt de mejllistor som primärvårdsledningen hade till handa.

Resultat: Studieresultaten indikerar att det inte är en obetydlig andel patienter inom primärvården som är sjukskrivna av läkare och där läkarna själva anser att patienten har en annan primär vårdkontakt - som vore bättre lämpad att utfärda sjukskrivningen. För sjukskrivningar som översteg 14 dagar uppgav 60 procent att detta gällde för mer än vart femte intyg. En majoritet av respondenterna var också positiva till att i framtiden överlåta delar av sjukskrivningsuppdraget till andra yrkeskategorier och merparten bedömde inte att detta skulle äventyra patientsäkerheten. Vissa mindre skillnader sågs i svarsmönstren mellan olika grupper och framför allt tenderade män och yngre läkare vara lite mindre bekymrade över att i framtiden släppa ifrån sig sjukintygen till andra yrkesgrupper medan äldre kolleger och kvinnor ställde sig något mer skeptiska en dylik förändring.

Konklusion: I synnerhet unga läkare upplever att det för många av de sjukintyg de utfärdar finns någon inom en annan yrkeskategori som skulle kunna göra detta bättre utan att patientsäkerheten skulle äventyras. Samstämmigheten bland läkare i primärvården i region Dalarna är hög för att i framtiden dela på sjukskrivningsuppdraget med andra yrkeskategorier.

Anna Griph Dalimi

anna.griphdalimi@skane.se, Vårdcentralen Lundbergsgatan, Malmö

KOL i primärvården.

I Sverige lider mellan 400 000 och 700 000 människor av kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL), de flesta diagnosticeras och behandlas i primärvården. Tobaksrökning är den viktigaste riskfaktorn för utveckling av KOL och rökstopp minskar sjukdomens progress, symptombild och mortalitet. KOL diagnosticeras med dynamisk spirometri med reversibilitetstest. Med hjälp av spirometri kan man stadieindela sjukdomen och man bör

utföra spirometri regelbundet för att följa sjukdomen, identifiera progress och för att följa upp insatt behandling. Infektionsutlösta exacerbationer är vanligt hos patienter med KOL. Genom att vaccinera patienter med KOL med influensavaccin och pneumokockvaccin minskar den totala dödligheten och död som följd av KOL exacerbation och pneumoni hos patienter med KOL. Undervikt och viktnedgång är förenat med minskad överlevnad hos patienter med KOL jämfört med normalviktiga patienter med KOL.

Syftet med studien var att kartlägga patienter med KOL i primärvården avseende deras rökvanor, hur de undersöks med spirometri, om de blir vaccinerade mot pneumokocker och influensa samt om deras vikt och BMI registreras. Studien är en retrospektiv journalstudie genomförd på alla patienter på Vårdcentralen Lundbergsgatan som hade diagnosen KOL registrerad i sin journal 2018. 157 patienter deltog. Resultaten visade att 34 % av patienterna med KOL rökte, har 50 % fått influensavaccin 2018. 25 % har fått pneumokockvaccin någon gång fram till 2018, 31% hade BMI registrerat och 32% hade fått sin vikt registrerad. Det finns sannolikt utrymme för förbättring i omhändertagandet av patienter med KOL i primärvården.

Anna Zmoraj Malmström

anna_malmstroem@hotmail.com, Sandviken Södra Din Hälsocentral

Celiaki i primärvården, en modediagnos?

Introduktion: Celiaki har på senare tid blivit "på modet", inte bara i media utan även inom sjukvården. Forskning pågår hela tiden, men kunskap saknas fortfarande om dess frekvens och utbredning. Målet med denna studie var att beräkna prevalensen och incidensen av celiaki vid Sandviken Södra Hälsocentral för att se om det skett någon förändring avseende utredning av celiaki under de senaste åren. Syftet var också att kontrollera om celiakiutredningarna hade gjorts enligt Svensk gastroenterologisk förenings (SGF) riktlinjer.

Metod: Material insamlades via MedRave, ett datasystem som är kopplat till hälsocentralens journalsystem PMO.

Resultat: Resultaten påvisade en prevalens på 0.2 % (95% KI 0.13-0.3), vilket är avsevärt mindre än prevalensen i övriga landet (2%). Incidensen räknades ut till 5,87 nydiagnostiserade patienter per 10 000 under fem år vilket också är en låg siffra.

Konklusion: Slutsatsen blev att celiaki inte verkar vara en modediagnos vid Sandviken Södra Hälsocentral. Dataresultaten var inte tillräckligt omfattande för att man ska kunna dra någon konkret slutsats angående prevalensen och incidensen. Studien visar dock att hälsocentralen utreder celiaki enligt SGF:s riktlinjer.

Arni Heidar Geirsson

arniheidarg@gmail.com, Närhälsan Gamlestadsstorget, Göteborg

Effekt av träning hos patienter med prediabetes – en scoping review

Bakgrund: Diabetes är en allvarlig kronisk sjukdom som drabbar många och under senaste åren har prevalensen ökat över hela världen. Innan manifest diabetes typ 2 uppkommer har prediabetiska stadier oftast utvecklats smygande under flera år. Hälsosamma kost- och motionsvanor är den viktigaste delen i att förebygga progression från prediabetes till diabetes typ 2. Vanligast är forskning av livsstilsförändringar generellt men mindre vetenskap finns om effekten av enbart fysisk aktivitet på glukoskontroll hos patienter med prediabetes.

Syfte: Att kartlägga de senaste fem årens forskning om effekter av olika träningsformer hos patienter med prediabetes inom primärvården

Metod: En scoping review genomfördes som baserades på sökningar i databaserna PubMed och SCOPUS avseende artiklar publicerade de senaste 5 åren.

Resultat: Sökningarna gav totalt 720 unika träffar. Totalt 9 artiklar med relevans för syftet inkluderades. Två artiklar undersökte progrediering till diabetes typ 2 och båda visade minskad prevalens av diabetes hos träningsgrupp jämfört med kontrollgrupp efter intervention. De flesta artiklarna visade signifikant förbättring av glukosmetabolism hos patienter efter träning. Ingen relevant skillnad fanns mellan olika typer av träning.

Diskussion: Resultatet stämmer med vad tidigare forskning har visat att livsstilsbehandling i form av träning kan fördröja eller hindra övergång till typ 2 diabetes.

Slutsats: Sammanfattningsvis visar litteraturstudien att träning hos patienter med prediabetes kan försena eller hindra övergång till typ 2 diabetes och påverka glukosmetabolism positivt. Träningsform, träningsvolym eller intensitet verkar inte ha betydelse för effekten på glukosmetabolism.

Cecilia Josefsson

skrivtillcecilia@hotmail.com, Älvpraktiken, Kungälv

Risken för luftvägsinfektioner hos män som får hormonell behandling

Bakgrund: Män och kvinnor har olika risk för insjuknande i olika infektionssjukdomar eller sjukdomar som påverkas av immunförsvaret, så som autoimmuna sjukdomar. Luftvägsinfektioner ökar med ökande ålder och det finns skillnader mellan män och kvinnor. Risken att insjukna i infektioner påverkas av kvinnor och mäns hormonella status.

Syfte: Att testa hypotesen att män som genomgår kastrering för sin prostatacancer har ökad risk för insjuknande i pneumoni. Denna studie var primärt tänkt som en pilotstudie för att testa den primära hypotesen att könshormoner påverkar risken för infektioner för att senare gå vidare och titta mer generellt på infektionsrisk och hormonell behandling både för män och kvinnor.

Metod: Retrospektiv deskriptiv journalstudie av de patienter som fått kastrationsbehandling mellan åren 2007-2008 på Enheten för Urologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg. För de män som kastrerats mellan åren 2007-2008 gjordes en journalgenomgång där alla tillgängliga journaler på Sahlgrenska universitetssjukhuset gick igenom 5 år före och 5 år efter kastrationsdatum. Frekvensen före respektive efter kastration kommer att redovisades deskriptivt och tid från kastration till död kommer att redovisas med spridningsmått. Risken att insjukna per år före respektive efter insatt kastrationsbehandling räknades ut med hjälp av uni-variata cox regressionanalys.

Resultat: 312 patienter inkluderades. Totalt identifierades 279 infektioner i journalerna. Av de här var det 104 st infektioner före kastration och 174 efter kastrationsbehandlingen startat. Av dessa infektioner så var 86 pneumonier, varav den stora majoriteten fick diagnosen efter insatt kastrationsbehandling. Endast ¼, (20 st; 26%) inträffade före kastrationsbehandling, medan ¾ (66 st; 77%) inträffade inom 5 år efter insatt kastrationsbehandling. Risken för att insjukna innan kastration var mellan 0,5% och 0,9% per år och steg därefter upp till mellan 5% och 9% per år efter kastration.

Slutsats: Resultatet från denna studie stödjer hypotesen att män oftare söker sjukvård för pneumonier efter kastrationsbehandling än före kastrationsbehandling och större studier skulle vara av värde för att utvärdera effekten av detta i befolkningen.

Cecilia Laisfeldt.

cecilia_laisfeldt@hotmail.com, S:t Lars vårdcentral i Lund

Påverkan av primärvårdsledd sjuksköterskebaserad hjärtsviktsmottagning på behandlingsmål och NYHA-klass för hjärtsviktpatienter på Gullviksborgs vårdcentral

Syfte: Hjärtsvikt är ett vanligt syndrom med hög dödlighet, lidande och låg livskvalitet. Strukturerat multidisciplinärt omhändertagande i form av sjukhusledd hjärtsviktsmottagning har visat sig kunna minska morbiditet och minska antalet sjukhusinläggningar. 2014 startades 5 sjuksköterskebaserade mottagningar i Malmö varav en på Gullviksborgs vårdcentral. Denna studie undersökte om de inkluderade patienterna på hjärtsviktsmottagningen på Gullviksborgs vårdcentral fick ökad optimering av hjärtsviktsbehandling samt bättre symtomskattning enligt NYHA-klass efter inkludering i mottagningen.

Metod och resultat: En journalstudie med pre-postdesign gjordes på 77 patienter från Gullviksborgs vårdcentralens hjärtsviktsmottagning. Basbehandling definierades som RAS-blockad (ACE-hämmare/angiotensinreceptorblockerare) tillsammans med betablockad. En jämförelse av basbehandlingen vid uppföljning gjordes mot den vid inskrivning. Optimerad behandling hos de i subgruppen med HFrEF (n=22) definierades som uppnådd måldos eller maximalt tolererad dos. Patienter med HFrEF fick i större grad optimerad basbehandling efter att de inkluderats i hjärtsviktsmottagningen. Hos de med HFrEF ökade optimering avseende RAS-blockad med 40,9 procentenheter, optimering av betablockad med 45,5 procentenheter och optimering av både RAS-blockad och betablockad med 54,5 procentenheter. NYHA-klass vid uppföljning jämfördes med NYHA-klass vid inskrivning. Ingen förändring i NYHA-klass påvisades på gruppnivå.

Konklusion: Sjuksköterskebaserad mottagning på Gullviksborgs vårdcentral har visats leda till bättre optimering av patienternas hjärtsviktsmedicinering. För att bringa klarhet i om den sjuksköterskebaserade hjärtsviktsmottagningen leder till att patienter mår bättre och/eller lever längre behövs ytterligare studier göras med större studiepopulation samt att en jämförelse görs med en kontrollgrupp.

Emma Jakobsen

emmajakobsen@gmail.com, Vårdcentralen Lomma, Lomma

Antibiotikaförskrivning till vuxna med nedre luftvägsinfektioner på Vårdcentralen Lomma – en kartläggning av symtom, kliniska fynd och test.

Bakgrund: Luftvägsinfektioner är den vanligaste akuta sökorsaken och även den vanligaste orsaken till antibiotikaförskrivning i primärvården. Många patienter som söker i primärvården på grund av nedre luftvägsinfektioner får förskrivet antibiotika fast än de flesta luftvägsinfektioner orsakas av virus. Syftet med denna studie var att kartlägga vilka anamnestiska, kliniska, radiologiska, och klinisk kemiska fynd som patienter haft när de undersökts av läkare på Vårdcentralen Lomma på grund av nedre luftvägsinfektion.

Material och metod: Studien baserades på retrospektiv journalgranskning. Sökningen begränsades till de patienter som var 18 år eller äldre och som sökt med nedre luftvägsinfektion under februari och september 2016. 84 patientjournaler inkluderades i kartläggningen. Anamnesuppgifter, uppgifter från läkarundersökning och resultatet från eventuell klinisk kemisk analys av CRP noterades. Alla analyser genomfördes i GNU PSPP statistikprogram.

Resultat: Av de inkluderade patienterna erhöll 42 % antibiotika. Doxycyklin var den vanligaste förskrivna antibiotikan. Det fanns ingen signifikant skillnad i antibiotikaförskrivning relaterat till komorbiditet eller rökning. Patienterna äldre än 75 år utgjorde knappt en fjärdedel av den totala studiepopulationen men fick enbart utskrivet drygt en tiondel av samtliga antibiotikarecept. Ett CRP-värde över 20 mg/L ledde till antibiotikaförskrivning i 85 % av fallen.

Slutsats: Komplicerande faktorer såsom hög ålder, komorbiditet eller rökning kan inte förklara den jämförelsevis höga antibiotikaförskrivningen på Vårdcentralen Lomma. Således indikerar resultaten i denna studie att vårdcentralens förskrivning av antibiotika vid nedre luftvägsinfektioner sannolikt till viss del kan förklaras av att andra, icke direkt patient- eller sjukdomsrelaterade faktorer.

Erik Malmström

malmstrom.erik@gmail.com, Sandviken Södra - Din Hälsocentral

Stress och tinnitus, ett orkesterdilemma?

Abstract

Purpose: To investigate the prevalence of stress, tinnitus, hearing loss and gender differences in a group of Swedish professional musicians and to see if there is a correlation between stress level and tinnitus.

Methods: This study is based on a cross sectional questionnaire survey on Swedish professional musicians (response rate 83%, n=78). The questions used from the inquiry refer to gender, age, tinnitus, hearing problem and stress. Questions regarding stress are based on COPSOQ II (Copenhagen Psychosocial Questionnaire II).

Statistics: A stress level were calculated for each individual and a grouping of stress levels into three stress groups (low-, middle- and high-stress) were done. Correlations were calculated between stress and tinnitus with Spearman's rang correlations and Chi-square-test and independent sample t-test was used for group differences. Means and prevalence were calculated on gender, tinnitus and hearing problems not only in the study population in total but also in the different stress groups.

Results: The mean age of the study population was 45.1 (SD ±9.6). In total 46.1% of the musicians reported tinnitus and 33.8% reported hearing loss. There were no differences between genders in reported hearing problems. Females had a higher stress level compared to men, but it was not a significant result. There was a trend of correlation between stress level and tinnitus but it was not significant result. Conclusion: This study seems to follow the general trend compared to the literature regarding gender, stress, tinnitus and hearing loss but we do not find any significant results. Most likely it is because of a too small study population. A follow up study with a larger data material would probably give a different result.

Funmilayo Togunde

funmi.togunde@live.se, Fittja Vårdcentral, Norsborg

Följsamhet till Nationella Medicinska Indikationer "Indikation för magnetkameraundersökning vid knäbesvär" på Fittja vårdcentral

Bakgrund: En hög andel av magnetkameraundersökning av knäled (MR) som utförts inom primärvård är olämpliga. År 2011 presenterades Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) en rapport i ett samarbetsprojekt: nationella medicinska indikationer (NMI) om "Indikation för magnetkameraundersökning vid knäbesvär". Syftet med denna studie är att undersöka om läkare på Fittja vårdcentral följa NMI om "Indikation för magnetkameraundersökning vid knäbesvär".

Material och metod: Studien var en journalbaserad retrospektiv kvantitativ studie, utfördes på vuxna patienter med knäbesvär på Fittja vårdcentral mellan 2019-01-01 och 2020-12-31. I studien studerades andel patienter med knäbesvär som genomgick MR knäled. Kön- och ålderskillnaden i andel patienter som genomgick MR knäled undersöktes med Chi-2 test.

Resultat: Inkluderades i studien var 189 patienter, efter att 29 patienter exkluderades. Antal patienter med knäbesvär som genomgick MR knäled var 34 (18%) och andelen patienter som genomgick MR knäled där svaret

inte visade några avvikelser var 3%. Den vanligaste indikationen för MR knäled var svåra besvär med kraftigt nedsatt rörlighet, 70%. Det fanns ingen signifikant skillnad i andel män respektive kvinnor (7% respektive 11%, $p=0,708$), och ingen signifikant skillnad i andel patienter under 60 år respektive över 60 år (14% respektive 4%, $p=0,160$) avseende andel där MR knäled utförts.

Slutsats: Studien visade att det var bra följsamhet till NMI om "Indikation för magnetkameraundersökning vid knäbesvär" på Fittja vårdcentral. Låg andel MR knäled var beställdas hos patienter med knäbesvär på Fittja vårdcentral. En hög andel patienter genomgick RTG före vidare undersökning med MR knäled.

Gustav Östner

gustav.ostner@gmail.com, Helsa/Kry Laurentii Lund

Molecular Mechanisms in Amyloid Disorders. Novel Treatment Options in Hereditary Cystatin C Amyloid Angiopathy.

Doktorsavhandling, 2013. Division of Clinical Chemistry and Pharmacology, Faculty of Medicine, Lund University.

Förbättrad diagnostik vid Alzheimers sjukdom möjliggör tidig intervention men fortfarande saknas effektiva sjukdomsmodifierande behandlingar. Centralt för den patofysiologiska processen vid Alzheimers sjukdom och andra amyloidossjukdomar är förvandling av ett lösligt monomert protein via toxiska oligomerer till amyloidfibriller. Strukturen och egenskaperna hos proteinoligomerer har varit svåra att studera eftersom dessa är instabila och står i dynamisk jämvikt med större och mindre molekyllära former. Detta har hindrat förståelsen för den molekyllära patofysiologin vid dessa sjukdomar och hämmat utveckling av effektiva behandlingar.

Vid sjukdomen Hereditary Cystatin C Amyloid Angiopathy deponeras proteinet cystatin C i hjärnans blodkärl och orsakar hjärnblödning hos unga vuxna. Inom ett avhandlingsprojekt utvecklades ett flertal miniatyriserade experimentella system för att studera oligomerbildning av rekombinant humant cystatin C. Genom att testa monoklonala antikroppar samt ett bibliotek av 1040 kända läkemedel, kunde ett flertal substanser med förmåga att stabilisera monomert cystatin C identifieras. Vidare kunde struktur och egenskaper hos stabiliserade oligomerer karaktäriseras genom redox experiment med en dubbelcysteinmutant. Resultaten visar att oligomerer är ringformade och bildas genom en repetitiv domänutbytesmekanism. Stabiliserade oligomerer användes för att immunisera kaniner, och antikroppar specifika för oligomerer kunde erhållas och dessa antikroppar kunde selektivt binda oligomerer i ett blodbaserat testsystem.

I en annan grupp patienter studerades om inflammationstillstånd påverkar plasmanivån av cystatin C. Resultaten visar att inflammationsstatus hos en patient inte påverkar cystatin C vid exempelvis njurfunktionsdiagnostik.

Henrik Svensson

Svensson.henrik@hotmail.com, Nyhems vårdcentral, Halmstad

Följsamheten till behandlingsrekommendationer avseende förmaksflimmer på Vårdcentralen Nyhem

Bakgrund: Förmaksflimmer är den vanligaste ihållande arytmien med prevalens mellan 2–3% och kontrolleras vanligtvis i primärvården. Det saknas ofta riktlinjer avseende strukturerat omhändertagande. Därav genomfördes studien på Nyhems Vårdcentral hur väl de befintliga rekommendationerna uppfyllts enligt Guidelines for the management of atrial fibrillation developed in collaboration with EACTS. Europace 2016.

Syfte: Att undersöka till hur stor andel som behandlingsrekommendationer avseende faktorer som i synnerhet påverkar förmaksflimmer och associerade komplikationer har undersökts utifrån Guidelines for the

management of atrial fibrillation, EACTS, Europace 2016 på Nyhems vårdcentral och skillnad mellan män och kvinnor.

Metod: En retrospektiv deskriptiv journalstudie med granskning av patientjournaler av patienter med förmaksflimmer som besökt och var listade på Nyhems vårdcentral under året 2018. Hos inkluderade registrerades och beräknades relevanta bakomliggande sjukdomar, riskfaktorer, parametrar, laboratoriedata, ålder, kön, variabler för CHADSVAS-score, blodtryck samt hjärtfrekvens och rytm från EKG. Medelvärden jämfördes med Student t-test. Jämförelse mellan grupper är beräknat med chi-2-test.

Resultat: 165 patienter uppfyllde inklusionkriterierna varav 96 män och 69 kvinnor. Samtliga uppmätta riskfaktorer var vanligare hos män. Medelfrekvensen för patienter med pågående flimmer var 86/ minut. Information som fanns att tillgå för läkaren var i följande utsträckning för hela kohorten: glukos 95%, Hb 91%, njurfunktion 92%, blodtryck 88%. Aktuellt EKG fanns hos 53%. Av de 154 med CHADS2VASc-score ≥ 2 fanns 11 patienter som inte hade AK-behandling. Hos 2 av dem fann man ingen tydlig information varför de saknade AK-behandling.

Slutsats: De som får diagnos och går på kontroller är till synes välbehandlade avseende strokerisk och frekvens och man fann ingen skillnad mellan män och kvinnor. Områden med bättringspotential sågs i strukturerad uppföljning och kartläggning av påverkbara riskfaktorer samt EKG registrering.

Henrike Tillander Håkansson

h.c.tillander@gmail.com, Doktor.se Njurunda Vårdcentral, Kvissleby

Man lär så länge man har elever – vilka faktorer påverkar läkares vilja att vara handledare till läkarstudenter. En scoping review.

Bakgrund: Läkarutbildningen i Sverige ska förändras och universiteten ska ta över ansvaret för studenternas utbildning fram till legitimationen. Det finns behov av utveckling av den verksamhetsförlagda lärandemiljön. För att ha motiverade handledare krävs insikt i vad som påverkar läkares vilja att handleda.

Syfte: Undersöka forskningsläget gällande vilka faktorer som påverkar läkares vilja att handleda läkarstudenter.

Metod: En kartläggande litteraturöversikt gjordes efter sökning i databaserna PubMed och SCOPUS i mars 2020. Gemensamma teman för faktorer som påverkar viljan att handleda identifierades i artiklarna och sammanfattades.

Resultat: Åtta artiklar inkluderades i analysen. Nio faktorer identifierades som påverkade läkares handledningsvilja bl.a. att ge och få kunskap, plikt känsla, feedback, påverkan på arbetstid och möjlighet till utbildning och vidareutbildning.

*Slutsats:*Handledning i den kliniska vardagen är ett samarbete som kräver engagemang från flera aktörer för att det ska vara givande att handleda. Kunskap om att samma faktor antingen kan stimulera eller verka hindrande för viljan att handleda är en viktig kunskap för att kunna anpassa handledningsuppdraget till den enskilde handledaren

Ida Andersson Postek

idapostek@gmail.com, Trossö vårdcentral, Karlskrona

Tid till återbesök på vårdcentralen – en retrospektiv kohortstudie

Bemanningen av läkare är ojämn över landets regioner. Underbemanning av specialister i allmänmedicin på vårdenheter leder till låg relationskontinuitet. Tidigare studier, nationella som internationella, påvisar fördelaktiga resultat av hög relationskontinuitet i primärvård.

Syftet med denna studie var att undersöka variationen i vårdutnyttjandet, för patienter med kronisk sjukdom, utifrån primärvårdsläkarens anställningsform.

Frågan som ställdes var hur många patienter som gjorde återbesök inom ett år efter ett första läkarbesök till ordinarie anställd läkare eller hyrläkare. Patienter som inkluderades var över 65 år, både män och kvinnor, med en multimorbiditet definierad som två eller fler av diagnoserna hypertoni, hjärtsvikt, KOL samt diabetes mellitus typ 2 (enligt ICD-10). Studien genomfördes på en offentligt driven vårdcentral med cirka 8000 listade patienter. Studien designades som en retrospektiv kohortstudie.

Resultatet i denna studie påvisade att endast hälften av patienterna följdes upp för kronisk sjukdom inom ett år efter primärt läkarbesök. Variationen av återbesök under året ses utan normalfördelning. Att överblicka variation i vårdutnyttjande är viktigt för att bättre kunna planera och resursfördela vård.

Jens Lundegård

jens.lundegard@regionsormland.se, Bagaregatans vårdcentral, Nyköping

Allmänläkares balansgång mellan ratio och intellectus. En kvalitativ studie baserad på semistrukturerade intervjuer.

Detaljstyrningen av svenska allmänläkare har ökat de senaste decennierna till följd av samhällsutvecklingen, IT-utvecklingen och det evidensbaserade paradigmet. I boken *Det omätbaras renässans* av Jonna Bornemark lyfts negativa konsekvenser av den ökade detaljstyrningen fram och en teori kring begreppen ratio och intellectus används för att analysera detta fenomen. Den här studien tar sin utgångspunkt i denna teori och syftet med studien är att undersöka hur allmänläkare upplever den ökade detaljstyrningen. Detta gjordes genom att låta tre erfarna allmänläkare reflektera över kunskapsområdena ratio och intellectus betydelse för yrkesutövandet, om balansen mellan ratio och intellectus förändrats under deras yrkesliv och vad det i så fall har haft för konsekvenser.

Studien gjordes med kvalitativ metodik byggd på semistrukturerade intervjuer som analyserats med abduktiv kvalitativ innehållsanalys. Studiepopulationen var tre allmänläkare som arbetat sammanlagt ca 80 år som specialister i allmänmedicin.

Under analysen bildades det övergripande temat allmänläkares balansgång mellan ratio och intellectus. Innehållet i kategorierna ratio och intellectus formades av läkarnas berättelser. Ratio delades upp i subkategorierna *samhällsutvecklingen*, *IT-utvecklingen* och *det evidensbaserade paradigmet*. Intellectus delades i sin tur upp i *intellectus i beslutsfattande*, *relationens betydelse*, *vem får bestämma* och *arbetsglädje*.

Att ratios tre subkategorier bidrar till en ökad detaljstyrning bekräftades. Läkarna förde en diskussion kring dessa subkategorier och beskrev bland annat hur de leder till en försämrad arbetsmiljö samt att det finns en övertro på den evidensbaserade medicinens förmåga att hantera komplexa fall. I diskussionen kring intellectus subkategorier lyftes betydelsen av exempelvis intuition och en upparbetad problemlösningsförmåga fram som centralt för arbetet, liksom betydelsen av relationen mellan läkare och patient och intellectus betydelse för arbetsglädjen.

Läkarna i denna studie bekräftade att det skett en förskjutning mot ratio i deras yrkesutövning. Samtidigt framkom att intellectus är en lika viktig del av yrket. För att kunna klara av balansgången mellan ratio o intellectus framhöll läkarna vikten av att bibehålla en professionell autonomi. Sammantaget är förståelse för och betydelsen av jämvikt mellan ratio och intellectus något som bör studeras närmare och tas hänsyn till i styrningen av primärvården.

Linda Bergstrand

linda.bergstrand@gmail.com, Vibblaby Husläkarmottagning, Järfälla

Uppfyller vi de nationella målen? Diabetes typ 2 på Edsbergs vårdcentral.

Bakgrund: Diabetes typ 2 är en allvarlig kronisk sjukdom och kännetecknas av förhöjda blodglukosnivåer. God blodglukoskontroll minskar risken för framtida diabeteskomplikationer.

Syfte: Att undersöka hur stor andel av patienter med diabetes typ 2 på Edsbergs vårdcentral som når målvärde för HbA1c (< 52 mmol/mol) enligt nationella riktlinjer. Vidare även undersöka hur de patienter som inte når målvärde skiljer sig åt med avseende på olika prognostiskt ogynnsamma faktorer.

Material och metod: Studien är en retrospektiv kvantitativ journalstudie. Studiepopulationen består av 204 patienter i åldrarna 18 år eller äldre där diagnosen diabetes typ 2 registrerats i läkarjournalen under perioden 150801-151231. Uppgifterna har erhållits med hjälp av Medrave4. Studerade variabler är HbA1c, individuellt målvärde för HbA1c, kön, BMI, ålder och diabetesduration.

Resultat: Andelen som uppnådde målvärde för HbA1c var 51%. Individuellt anpassat HbA1c mål hade 2% av patienterna. Ingen signifikant skillnad noterades med avseende på kön, BMI eller ålder mellan gruppen som uppnådde målvärde och gruppen som inte uppnådde målvärde. Däremot förelåg en signifikant skillnad med avseende på diabetesduration mellan dessa båda grupper ($p < 0,001$).

Slutsats: Studien har identifierat ett antal områden där vårdcentralen kan göra förbättringar för att uppnå ett bra omhändertagande av diabetespatienter. Till exempel bör vi arbeta för fler patienter ska uppnå målvärde för HbA1c samt att betydligt fler patienter ska erhålla individuellt anpassat HbA1c mål.

Linda Edhjelm

linda.edhjelm@outlook.com, Vårdcentralen Lomma, Lomma

Kartläggning av provtagning i samband med sjukskrivning vid Lomma vårdcentral

Bakgrund: Missbruk av alkohol och droger är livsstilsfaktorer som kopplas till sämre hälsa och sannolikt även till sjukfrånvaro från arbete. På Lomma vårdcentral utarbetades 2018 ett PM för sjukskrivningar enligt vilket patienterna vid befarad sjukskrivning över 3 veckor skulle screenas rutinmässigt för alkoholberoende med B-PEth samt i förekommande fall lämna urinprov för drogscreening. Syftet med den aktuella studien är att kartlägga nuvarande situation gällande provtagning för screening av alkohol/drogbruk i samband med sjukskrivning vid Lomma vårdcentral.

Metod: Arbetet har utförts som en retrospektiv journalstudie på vårdcentralen Lomma, där journaler granskats för patienter som haft en pågående sjukskrivning under hela eller delar av perioden februari 2019 - januari 2021 där sjukskrivningen varat i minst 3 veckor. Via journalstudier i PMO har data samlats in för att kartlägga vilka blod- och urinprover avseende alkohol- och drogmissbruk som tagits, när proverna tagits i förhållande till sjukskrivningsstart och huruvida missbruksscreening har gjorts tidigare på patienten via VC.

Resultat: I knappt 1/3 av sjukskrivningsfallen togs blod- eller urinprov avseende alkohol- eller drogbruk. I samtliga fall av missbruksscreening togs B-PEth. I 6% av fallen togs även prover för drogscreening. Mycket stora variationer föreligger i när prover tas i samband med sjukskrivning, där spannet sträcker sig från prover direkt i samband med sjukskrivningens början till drygt 6 års sjukskrivning innan proverna togs. Patologiska provsvar upptäcktes vid 1/8 av provtagningarna.

Slutsats: Studien visar att det vanligaste förfaringssättet var att inga prover togs och att vårdcentralens PM i majoriteten av fallen inte följdes.

Malin Brynne

Malin.brynne@gmail.com, Ljungsbro vårdcentral, Ljungsbro

Handläggning av patienter med möjlig familjär hyperkolesterolemi på Ljungsbro Vårdcentral

Bakgrund: Familjär hyperkolesterolemi (FH) är en autosomt dominant ärftlig sjukdom som leder till höga kolesterolnivåer i blodet redan vid födseln, vilket orsakar kraftigt förhöjd risk för tidigt insjuknande i hjärt-kärlsjukdom, i första hand kranskärlssjukdom. Prevalensen för heterozygot FH (bärare av anlag från ena föräldern) uppskattas ligga omkring 1 av 250 i Sverige medan homozygot FH (anlag från båda föräldrarna) tros drabba mellan 1 av 300 000 och 1 av 1000 000. Det förekommer dock en betydande underdiagnostik. I Region Östergötland uppskattades år 2019 att ungefär 18 % av alla fall var diagnostiserade. Diagnostiken baseras på ärftlighet för FH och/eller prematur kranskärlssjukdom, kliniska tecken såsom xantelasma, xantom och arcus cornea som vissa patienter utvecklar, höga low density lipoprotein (LDL)-nivåer i blodet och resultat av gentest. I Region Östergötland sker utredningen av FH vid Kardiogenetiska Mottagningen och kriterierna för remittering dit finns definierade på det så kallade FH-kortet. Behandling med lipidsänkande behandling är alltid indicerat vid FH och om behandling sätts in i ett tidigt skede kan risken för kardiovaskulär sjukdom minska.

Syfte: Att kartlägga hur patienter med möjlig FH handläggs på Ljungsbro Vårdcentral i förhållande till befintligt beslutsstöd, det så kallade FH-kortet.

Metod: Retrospektiv journalgranskning av samtliga patienter med totalkolesterol (p-kolesterol) > 8,0 mmol/L provtagna på Ljungsbro vårdcentral mellan år 2014 och 2018.

Resultat: Totalt uppmättes totalkolesterol över 8,0 mmol/L hos 56 patienter, varav 35 kvinnor och 21 män. Genomsnittsåldern vid provtagning var 64 år (38-91år). Studien visade att kvinnor är provtagna i högre utsträckning än män för möjliga sekundära orsaker till hyperkolesterolemi. Hos 16 % av studiepopulationen förekom aterosklerotisk kärlsjukdom vid tiden för uppmätt kolesterol över 8,0 mmol/L. Kliniska tecken fanns noterat som bedömt endast hos tre patienter i studien och hos samtliga patienter saknades dokumentation i journal avseende förekomst av kliniska tecken på FH hos deras förstagrads släktingar.

Hereditet för hjärt-kärlsjukdom efterfrågades hos 75 % av studiepopulationen och förekom enligt journal hos 66 % av kvinnorna och 43 % av männen ($p=0,094$). I de fall där totalkolesterol var >8 var FH-diagnos övervägande hos 29 % av kvinnorna och 14 % av männen ($p=0,33$). Av kvinnorna hade 23 % och av männen 14 % ($p=0,508$) remitterats till kardiogenetiska mottagningen för utredning av denna frågeställning. Tre av kvinnorna och ingen av männen i studien hade fått diagnosen FH. Hos 21 % av studiepopulationen saknades lipidsänkande behandling.

Slutsats: Studien visar att, trots förekomst av blodprover som kan inge misstanke om familjär hyperkolesterolemi, övervägs diagnosen sällan, vilket bidrar till underdiagnostik. Vidare ses brister med avseende på behandling och uppföljning av hyperkolesterolemin. Studien påvisar en könsskillnad både vad gäller provtagning och andelen övervägda FH-diagnoser. Resultatet visar att det finns behov av utbildning om FH till läkare i primärvården. Vi ser behov av ett uppdaterat beslutsstöd, som är kliniskt användbart i primärvården. Utformning av ett sådant skulle kunna bidra till att minska underdiagnostik av FH, då läkare i primärvården har en avgörande roll i att identifiera patienter med möjlig FH.

Moa Kling

Moa.Kling@regionostergotland.se, Vårdcentralen Kungsgatan, Linköping

Use of chest X-ray in the assessment of community acquired pneumonia in primary care – an intervention study

Anna Moberg, Moa Kling m fl., [Scandinavian Journal of Primary Health Care](#), Volume 38, 2020 - Issue 3

Objectives: The aim of this study was to explore if consequent use of chest X-ray (CXR), when the physician is not sure of the diagnosis of pneumonia after clinical examination and CRP-testing, favors a more restrictive prescribing of antibiotics.

Design: This was an intervention study conducted between September 2015 and December 2017.

Setting: Two intervention primary health care centers (PHCCs) and three control PHCCs in the southeast of Sweden.

Intervention: All patients were referred for CXR when the physician's suspicion of pneumonia was 'unsure', or 'quite sure' after CRP-testing. Control units managed patients according to their usual routine after clinical examination and CRP-testing.

Subjects: A total of 104 patients were included in the intervention group and 81 patients in the control group. The inclusion criteria of the study were clinically suspected pneumonia in patients ≥ 18 years, with respiratory symptoms for more than 24 h.

Main outcome measure: Antibiotic prescribing rate.

Results: In the intervention group, 85% were referred for CXR and 69% were prescribed antibiotics, as compared to 26% and 77% in the control group. The difference in antibiotic prescribing rate was not statistically significant, unadjusted OR 0.68 [0.35–1.3] and adjusted OR 1.1 [CI 0.43–3.0]. A total of 24% of patients with negative CXR were prescribed antibiotics.

Conclusion: This study could not prove that use of CXR when the physician was not sure of the diagnosis of pneumonia results in lowered antibiotic prescribing rate in primary care. In cases of negative findings on CXR the physicians do not seem to rely on the outcome when it comes to antibiotic prescribing

Mohamad Daa Altabakh

Mohamad.atabakh@vgregion.se. Närhälsan Norrmalm Vårdcentral, Skövde

Handläggning av patienter med knäledsartros på Närhälsan Norrmalm vårdcentral.

Bakgrund: Artros är en av de vanligaste diagnoserna i primärvården och är den främsta orsaken till funktionsnedsättning i nedre extremiteter hos äldre vuxna. Cirka 242 miljoner människor världen över är drabbade av höft-eller knäledsartros. I Sverige har cirka var fjärde person som är 45 år och äldre diagnostiserad artros. Syftet med studien var att vid Närhälsan Norrmalm vårdcentral undersöka om handläggningen av knäledsartros, inför remittering till ortopedklinik, följer Västra Götalandsregionens regionala medicinska riktlinje. Syftet var även att undersöka vilken åtgärd remissen resulterat i på ortopedkliniken.

Metod: Studien är en retrospektiv journalstudie av patienter på Närhälsan Norrmalm vårdcentral som under perioden 1 januari 2017 till 31 december 2018 fått diagnoskod knäledsartros (gonartros) och som remitterats via Närhälsan Norrmalm vårdcentral till ortopedklinik för bedömning. Patienter med knäledsartros under den aktuella tidsperioden söktes fram med analysverktyget MedRave.

Resultat: Totalt hade 190 patienter fått diagnos knäledsartros under perioden. Sextiosex av dessa patienter remitterades till ortopedkliniken, varav 59% kvinnor och 41% män. Inför remittering fanns journaluppgift om deltagande i artrosskola hos 66,6%, smärtlindring hos 62,1%, utförd slätröntgen av knäleden hos 92,4% (67,1% av dessa med belastning), provad intraartikulär kortisoninjektion hos 34,8%, och råd om viktminskning hos 4,7% av de som var överviktiga. Remissen returnerades till vårdcentralen i 10,6% av fallen. Vid en helhetsbedömning bedömdes handläggningen av knäledsartros följa den regionala medicinska riktlinjen helt hos 23 av de 66 patienter (34,8%) som remitterades till ortopedklinik. Hälften av patienterna som remitterades bedömdes aktuella för operation.

Konklusion: Handläggningen av patienter med knäledsartros på Närhälsan Norrmalm vårdcentral inför remittering till ortopedkliniken överensstämde helt med Västra Götalandsregionens riktlinje i cirka en tredjedel av fallen. Hälften av patienterna som remitterades bedömdes vara aktuella för operation.

Sanna Kanter

sanna.kanter@riddarhuslakarna.se, Riddarhusläkarna, Västervik

Ambulatorisk blodtrycksmätning jämfört med mottagningsblodtryck på Riddarhusläkarna, Västervik

Hypertoni, högt blodtryck, utgör en av de viktigaste behandlingsbara riskfaktorerna för kardiovaskulär sjukdom och förtida död. I Sverige har uppskattningsvis 27 procent av den vuxna populationen hypertoni. Utan andra riskfaktorer brukar ett normalt blodtryck klassificeras $\leq 140/90$ mm Hg. Tidigare studier indikerar ett dåligt samband mellan förhöjt uppmätt blodtryck på mottagningen och förhöjt blodtryck vid en ambulatorisk blodtrycksmätning, 24-timmarsmätning (Ambulatory Blood Pressure Monitoring - ABPM). På vissa håll i världen har man därför som krav att man innan diagnos ska ha verifierat hypertoni med ABPM innan behandling initieras. Min uppfattning är dock att flertalet patienter upplever den ambulatoriska mätningen som besvärande och stressande. Syftet med denna studie är således att studera hur den antihypertensiva behandlingen påverkas av ABPM jämfört med de blodtryck som uppmäts på vår mottagning.

I denna kvantitativa retrospektiva journalstudie inkluderas 61 patienter som genomgått ABPM under 2014 på Riddarhusläkarna. Journaler granskas avseende indikation för undersökning, undersökningens resultat och bedömning avseende uppföljande behandling. Resultatet förtydligar godtyckligheten i indikationen för ABPM och att de systoliska blodtryck som uppmäts på vår mottagning inte korrelerar speciellt väl med de systoliska blodtryck vid ABPM. Det diastoliska uppmätta mottagningsblodtrycket korrelerar dock väl med ABPM.

Studien belyser svårigheterna kring bedömningen av blodtryck som uppmäts på vår mottagning då såväl låga mottagningsblodtryck kan resultera i höga ABPM och tvärtom. Indikationen för ABPM är godtycklig och tydligare riktlinjer behövs. Större studier avseende korrelationen mellan mottagningsblodtryck och ABPM på primärvårdsenheter behövs i framtiden och sannolikt behöver vi vidga indikationen och frikostigheten för att genomföra ABPM för att förfinas diagnostiken så att rätt behandling kan ges till rätt patienter.

Sanna Neselius

sanna.neselius@regionkalmar.se, Högsby Hälsocentral, Högsby

Diagnosis and monitoring of sport-related concussion. A study in amateur boxers.

Background: Concussions are one of the most common sport-related injuries and it is known that they cause axonal and glial damage, and that there are risks for long-term effects. The aims of this thesis were to find possible methods, which may help clinicians to diagnose and monitor mild traumatic brain injury (TBI), analyse the APOE ϵ 4 allele genotype that has been associated with poor outcome after TBI and evaluate the relationship between neuropsychological assessment and brain injury biomarkers in the cerebrospinal fluid (CSF).

Methods: In paper I-IV, 30 amateur boxers and 25 non-boxing matched controls were included. All study subjects underwent medical and neurological examination, neuropsychological evaluation and ApoE genotyping. Brain injury biomarkers were analysed in CSF and blood 1-6 days after a bout and after a rest period for at least 14 days. The controls were tested once. Paper V presents a knocked out boxer where CSF brain injury biomarkers were analysed at five time points upon normalization.

Results: The CSF concentrations of neurofilament light (NFL), phosphorylated NFH (pNFH), glial fibrillary acidic protein (GFAP), Total-tau and S100B and plasma-tau were significantly increased 1-6 days after bout compared to controls. NFL, pNFH and GFAP remained elevated after the rest period. Possession of APOE ϵ 4 allele did not influence biomarker concentrations. The neurological assessment showed no significant differences between boxers and controls, however boxers with elevated CSF NFL by follow up performed significantly poorer on the Trailmaking A and Simple Reaction Time tests. The case report in paper V showed marked elevation of CSF NFL, with a peak at 2 weeks post trauma, not reaching below the reference limit until week 36.

Conclusion: This thesis found that the subconcussive trauma in amateur boxing causes axonal and glial brain injury, even without unconsciousness or concussion symptoms. The neuropsychological evaluation without baseline testing is not as sensitive as CSF NFL in the diagnosis and monitoring of concussion. ApoE genotype was not found to influence CSF biomarker concentrations. The case report further showed that recovery from concussion, although in absence of symptoms, could take more than 4 months. The results of this thesis indicate, that NFL and other CSF biomarkers may be valuable in the management of injured athletes and in return-to-play decisions following concussion.

Sebastian Helde

sebastian.c.helde@rjl.se, Vårdcentralen Aroma, Vetlanda

Följer vi riktlinjerna för diagnostik av djup ventrombos i nedre extremiteten? En journalstudie i primärvården på patienter som sökt för svullet ben på Vårdcentralen Aroma under 2019

Djup ventrombos (DVT) i benet är viktigt att diagnosticera och behandla för att undvika utveckling till lungemboli. Wells score kombinerat med D-dimer och bildiagnostik är ett validerat, standardiserat handläggningssätt, som används nationellt.

En korrekt handläggning av unilateral bensvullnad i primärvården är viktigt för att resurseffektivt kunna ställa DVT-diagnos. Syftet med denna studie är att undersöka huruvida Vårdcentralen Aroma följer nationella riktlinjer för DVT-diagnostik.

Denna retrospektiva och deskriptiva journalstudie inkluderar patienter listade på Vårdcentralen Aroma, som sökt för unilateral bensvullnad/-smärta i benet under 2019. Jag har via register tagit fram patientdata för diagnoser där misstänkt sökorsak varit bensvullnad eller bensmärta. Därefter har jag selekterat patienter med denna sökorsak, och kartlagt hur och om man utrett för DVT. Jag har separat granskat mängden ultraljud vi gjort med DVT-frågeställning och försökt klargöra om algoritm för DVT-utredning följts.

Femtiofem patienter sökte för bensvullnad/-smärta, varav 25 utreddes för misstänkt DVT. Fem patienter fick DVT-diagnos. En patient som inte utreddes fick DVT-diagnos inom tre månader. Arton ultraljud på DVT-frågeställning utfördes, varav fjorton utifrån riktlinjerna.

På vårdcentralen Aroma har vi under 2019 efterlevt rekommendationerna för handläggning av unilateral bensvullnad eller bensmärta i drygt två tredjedelar av fallen. Där Wells Score har använts har vi i nästan samtliga tillfällen följt poängresultatet avseende behovet av fortsatt utredning. Dokumentation av Wells Score har genomgående varit något varierande, och data har saknats i en del journaler. Inga slutsatser kan dras omkring eventuell förbättringspotential av handläggning, då inga statistiska beräkningar på materialet gjorts, och heller inte jämfört resultaten med andra enheter.

Susanna Sjöström

susanna.sjostrom@vgregion.se, Närhälsan Mölnlycke Vårdcentral

Yoga och yogisk andning som träning vid kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL) – en scoping review

Bakgrund: KOL är en av våra stora folksjukdomar och behandlas både farmakologiskt och icke-farmakologiskt. Konditions- och muskelstärkande träning bör ingå i rehabiliteringen. Yoga har visad effekt på andra sjukdomsgrupper på bland annat fysisk kapacitet, livskvalitet och ångest. Yoga erbjuds i dagsläget inte som behandling vid KOL.

Syfte: Att undersöka om det finns vetenskapligt stöd för att yoga kan ha en plats i behandlingen av KOL genom kartläggning av studier med ett strukturerat yogaprogram och utfall symptomskattning (CAT, SGRQ) och/eller uthållighetsmått i form av sex minuters gångtest (6MWT).

Metod: Scoping review med inklusionskriterier: originalstudier på KOL-patienter oavsett kön och ålder, intervention yoga alternativt yogisk andning med utfall 6MWT och/eller CAT/SGRQ. Exklusionskriterier: andra sjukdomsgrupper eller interventioner, oklart yogaprogram, ingen kontrollgrupp.

Resultat: Sökning på Pubmed och SCOPUS genererade 92 träffar. Åtta artiklar inkluderades, sju kvantitativa och en kvalitativ. I två av tre studier sågs signifikant förbättring på CAT. I fem av sex studier sågs signifikant förbättring på 6MWT. I tre av tre studier sågs signifikant förbättring på SGRQ. Kvalitativ studie visade bättre symptom- och sjukdomskontroll samt hjälp i kommunikation med läkare.

Slutsats: Yoga har visat sig ha effekt vid KOL både på symptom och uthållighet. Det är en säker träningsform och bör kunna erbjudas patienter inom ramen för befintlig rehabilitering. För att verifiera tidigare fynd föreslås en svensk studie på MediYoga® och KOL, med fokus på CAT och 6MWT.